

		<p>oruh</p> <p>I gys[k</p>	<p>Kku</p> <p>I tukRed dksky dk fodkl</p> <p>Kku ea of)</p> <p>jpukRed vfHkO; fDr dk fodkl</p> <p>' kq) oruh dk Kku</p> <p>v{kjka dh cukov</p> <p>I nj ,oa Li" V ysk[u</p>	<p>ckny ij ikp okD; fy[kokuk ckny unh&ukyka ea ck<+ dS s ykrs glks</p> <p>vius vkl &ikl ds iMka ds vkdkj ns[kks vks iMka ij ,d dfork fy[kka</p> <p>dfBu ' kCnka dk Jpys[k djokukA dfork ea cknyka ds fy, ftu ' kCnka dk iz,ksx fd;k x;k gs mudk /; ku j[krs gq v/kjs ' kCnka dks ij k djks & Hkksyk Hk ----- -----</p> <p>I nj ,oa Li" V v{kjka ea ,d i" B fy[kokukA</p>		<p>fy, ifjr djuk</p>
	<p>tS k I oky oS k tokc</p>	<p>I puk cksyuk</p>	<p>dgkuh I pus dh {kerk dk fodkl</p> <p>fpru dj ckS) d {kerk dk fodkl</p> <p>dYiuk ' kfDr dk fodkl</p>	<p>i k B vkjEHk djus I s i wZ cPpka ds i wZ Kku dh tkp djus graq fuEu izu iNs tk, xs & D; k vki us vdcj] chjcy dk uke I puk gs\ vdcj dk& Fks\ chjcy fdu xqkka ds dkj.k ifl) Fks \ i k B dk vkn'kz okpu djrs gq cPpka</p>	<p>uSrd f'k{kk I kekl; Kku ea of)</p>	<p>bz' ;kz Hkko u j[kuk</p>

		i Bu	<p>I s i z u i n s t k , x A [oktk ljk dksfdl ij cgr vfhkeku Fkk \</p> <p>[oktk ljk dk cl pyr k rks os chjcy dks fgnl rku l s fudky n r A vxj r f g j k c l p y s r k s r e d k s & d k s l h b P N k , i i j h d j u k p k g k s \</p> <p>[oktk ljk ds rhuka l okyka dk D; k d k b z v k s t o k c g k l d r k g s l k p d j c r k b , A</p>			
		ys[ku	<p>I gh m P p k j . k d k K k u</p> <p>d Y i u k ' k f D r d k f o d k l</p> <p>H k k " k k ; h d k s k y k a d k f o d k l</p> <p>v i u h H k k o u k v k a v k s l k p d k s v f h k o ; D r d j u s d h { k e r k d k f o d k l</p> <p>' k c n c k s k @ v f k z x g . k d j u s d h { k e r k d k f o d k l</p> <p>f u " d " k z f u d k y u s d h { k e r k d k f o d k l</p>	<p>v u d j . k o k p u d j o k u k A v f h k u ; d j o k u k A f u E u f y f [k r e g k o j k a d k b l n e k y v i u s o k D ; k a e a d j k s & d y b z [k y u k u k d & H k k o j f l d k m e k</p> <p>chjcy dh rjg vl; 0; fDr; ka dh gkftjtokch ds fdLl s ifl) gA mudk uke crkvkA ' kCn dk fofHkuu vFkka ea iz ksx djokukA l ekukFkzd ' kCnka dks i <okukA</p> <p>^py* ' kCn dks v y x & v y x v F k k a e a i z k s x d j r s g q o k D ; c u o k u k o f y [k o k u k A</p> <p>l ekukFkzd ' kCn fy [kokukA f o y k e ' k c n f y [k o k u k A</p>		

		oruh	<p>jpukRed vfHkO; fDr dk fodkl</p> <p>' kq) mPpkj.k I qd j</p> <p>' kCnka dks fy[k i kuk</p> <p>' kq) oruh dk Kku</p> <p>v{kjka dh cukov ,oa mfr fojke folgka dk /; ku j[krs gq I qnj vksj Li" V v{kjka ea fy[k i kuka</p>	<p>uohu ' kCnka dk Jqys[k djokukA</p> <p>v'kq) ' kCnka dks ' kq) d jds fy[kkA</p> <p>v'kq) ' kq)</p> <p>mngj.k & ckn' kkgk & ckn' kkg X; kuh & Kkuh</p> <p>----- vkfn</p> <p>I qys[k grq , d x ka k fy[kok; k tk, xkA</p>		
tu @ tykbz	fdjfep xh	dh I quk cksyuk	<p>I kekl; Kku ea of)</p> <p>eks[kd vfHkO; fDr dk fodkl A</p> <p>Lo; a [kkstu] Øfed vksj rkfdl <x I s ml dk I a kstu I thork ,oa jkpodrk tkxr djuk</p>	<p>izu iNuk & vkt dy xh vksj cYys dk , d [ksy cgr ifl) gA ml [ksy dks D; k dgrs gA \</p> <p>fØdV ds fy, dksu I h xh iz ks ea ykbz tkrh gS \</p> <p>i kB dk vkn' kZ okpu djrs gq izu iNs tk, xs & fhusk ds ?kj ds i hNs okys cxhps ea D; k fxjk \</p> <p>xM<+ ds Åij fhusk us D; k ns[kk \</p> <p>xh ij fdl us ckj&ckj vf/kdkj tek; k\</p>	i ; kbj.k v/ ; ; u	

		<p>i Bu</p> <p>' kq) mPpkj .k dk Kku</p> <p>Hkk" kk Kku dh n<fk</p> <p>[ksyka ds ifr : fp tkxr djuk</p> <p>x.kuk dh tkudkjh nuk</p> <p>ys[ku</p> <p>vFkz xg.k dj ys[ku vfhko; fDr dk fodkl</p> <p>0; kogkfjd vksj iz ksxkRed <x l s tkMtuk</p> <p>fu.kz djus dh {kerk dk fodkl A</p> <p>cyy vksj i ksk ea varj dj i kukA</p> <p>okD; ka ds fy, , d ' kcn fy[kukA</p> <p>l`tukRedrk dk fodkl</p> <p>bPNk ' kfDr dk fodkl</p>	<p>[ksyr&[ksyrs mudh xin dgkj pyh xbl</p> <p>vupj.k okpu djuk</p> <p>xanka ds vuud jax&: i gkrs gA vyx&vyx [ksyka ea vyx izdkj dh xanka dk blreky fd; k tkrk gA fdlgha rhu xanka ds ckjs ea crkvkA</p> <p>rfigkjs ?kj ds cxhps ea fdu&fdu Qnyka dh Qnyokjh gs \ xh" e _rq ds vfrfjDr dksu&dksu l h _rq; gksh ga \</p> <p>i ; kz okph ' kcn fy[kks & fnusk dk vFkz gs l w z nhi d</p> <p>okD; ka k ds fy, ' kcn fy[kks & ftl edku ea nks efrtys gka -----</p> <p>-</p> <p>ftl ea rhu ifg; s gka -----</p> <p>tgkj pkj jkLrs feyrs gka -----</p> <p>l jcdMs l s vksj D; k&D; k curk gs \ vxj nhi d vksj fnusk xin ds ckjs ea Qs yk rfigkjs ikl djokus vkrj rks re xin fdl snrs \</p> <p>viuh [kkbz olrq dh igpku re ds crkvksx \ fy[kkA</p> <p>vius euilan [ksy ds ckjs ea ikp okD; fy[kkA</p>		<p>bekunkj cukA</p>
--	--	---	--	--	---------------------

		<p>oruh</p> <p>I gys[k</p>	<p>red ' kcnka dh igpkuA</p> <p>' kcn HkMkj ea of)</p> <p>Kkufnz ka vks defnz ka dk Hkj ij iz kx djuk</p> <p>' kq) oruh dk fodkl</p> <p>I qnj fy[kus dh ; kx; rk dk fodkl djuka</p>	<p>vius ekrk&firk l s rē D; k&D; k yuk pkgrs gks \</p> <p>rd okys ' kcn js[kkfidr djka %dfork ea</p> <p>foyke ' kcn < k dj fy[kka %dfork ea l ½</p> <p>i kks vks csyka ij yxus okys l Cth vks Qyka ds uke fy[kka csy ij i kks ij</p> <p>-----</p> <p>fcy ea jgus okys tkuojka ds uke fy[kka</p> <p>LdWj ds vfrfjDr l okjh ds dke vkus okys vks l k/kuka ds uke fy[kka</p> <p>I qnj o Li" V v{kjka ea , d i" B ij fuEu i fDr dks ckj&ckj fy[kus ds fy, rFkk vius thou ea mrkjus ds fy, i fjr djuka</p> <p>I gys[kA >B er csyka bēkunkj cuka</p>		
<p>ikik tc cPps Fks</p>	<p>I quuk ksyuk</p>	<p>/; kui d l udj ckyus dh {terk dk fodkl</p> <p>i R; kLej .k</p> <p>Hkk" kk; h dks kyka dk</p>	<p>cMē gkdj rē D; k cuuk pkgrs gks vks D; ka \</p> <p>crkvks ; s viuk dke fdl rjg djrs g&</p> <p>pkdlinkj vkbl Øhe cpus okyk i kfj okfj d l crk crkus ds fy,</p>			

			<p>fodkl</p> <p>ikfjokfjd lczkka dh tkudkjh nuk</p> <p>fu" d" kz fudky ikukA</p>	<p>Nk&Nk/s izu iNuk & i kik ds Nk/s Hkzbz & pkpk ekj dh ekj & ----- vkn'kz okpu ds ckn ikB l s l c/f/kr izu iNuk & i kik tc Nk/s Fks rks vdl j D; k iNk tkrk Fkk \ vkbl Øhe cpus dk iskk ppus ij i kik ds ekrk&fi rk dks ds k yxk \ dijk cur&curs i kik us vkneh cuus dk fu'p; ds sdj fy; k \ i kB dk vudj.k okpu djokukA i kB ea vk, okD; ka dks Øe nukA l gh dFku ds l keus? vksj xyr ds l keus x dk fpgu yxkvks A i kB ea l s , d ' kcn ds cnys vl; ' kcn <pek ts sikik dh txg ogj os vksu mlgkaus vkfnA</p>		
		i Bu	<p>i <dj vFkz xg.k djus dh {kerk dk fodkl</p> <p>l gh fu.kz dj ikuk</p> <p>l gh mPpkj.k , oa fojke fpguka dk iz ks djrs gg i <uk</p>			
		my>u	<p>dYi uk ' kfDr dk fodkl</p> <p>n<+' kfDr dk fodkl</p> <p>l kp&fopkj dj ifj.kke fudkyuk</p>	<p>fofHku 0; ol k; ka ds ckjs ea iNuk ifjokj ea jgus okys ykx D; k dke djrs gð\ os rfga D; k cukuk pkgrs gð\ Qyka ds uke iNuk tks ehBs gka vksj mul sl; kl Hkh cp tk, A</p>		

		ys[ku	<p>I thork vks jkpdrk inku djukA</p> <p>' kCn HkMkj ea of) A</p> <p>Hkk" kk Kku ea of) A</p> <p>vFkZ xg.k djus dh {kerk dk fodkl A</p> <p>jpukRed vfHk0; fDr dk fodkl A</p> <p>' kq) orLuh dk KkuA</p> <p>' kCn ds ' kq) : i dh tkudkj hA</p> <p>I nj fy[kus dh dyk fodfl r djukA</p>	<p>ikB ea l s , d s ' kCn < kks tks nks ' kCnka ds esy l s cus gA nkuka ' kCnka dks vyx&vyx djds fy[kks & mngj.k & pkdlnkj ¾ pkdh \$ nkj ok; q ku ¾ ok; q \$; ku okD; ka k ds fy, , d ' kCn fy[kks & mngj.k & tks cf<+k vfHku; dj I drk gs & vfHkurk vkfn fdl h i kyrw i ' kq ds ckjs ea i kp okD; fy[kkaA</p> <p>uohu ' kCnka dk J r y s [k djukA vudokj ¼] ½ yxkdj l gh ' kCn fy[kukA mngj.k&btu batu</p> <p>mfpr fojke fpguka dk iz kx djrs gg , d i" B l gys[k djokukA</p>		
			<p>i Fke bdkbz ij h{kk</p>			
vxLr	nkr i ks kkd	dh l quk cksyuk	<p>dgkuh /ks i nozd l quus dh {kerk dk fodkl A</p> <p>' kCn HkMkj ea of) A</p> <p>ckS) d {kerk dk fodkl</p>	<p>cPpka dh ifrf0; k tkuus grq Nks&Nks/s izu i Nuk & tc ne vi us nkrka l s feyrs gk) rc ne D; k djrs gks \ ne cu&Budj dgk; tkrs gks \ D; k reus dHkh fdl h l s ekxdj di M</p>	<p>nud thou o vkl ikl dh ?kVukvka l s l cf/kr</p>	

			<p>i R; kLej.k</p> <p>HkkokRed vfHkO; fDr</p>	<p>i gus gā \ mlga i gudj rñgkjs eu ea dš s Hkko tkxs gā \</p> <p>vkñ'kz okpu djukA rri'pkr izu i Nuk &</p> <p>ul h: ihu ds cgr ijkus nkt r dk D; k uke Fkk \</p> <p>teky l kgc us ?neus tkus ds fy, D; k vMpu crkbZ \</p> <p>tc ge dgha tkrs gā rks cu&Budj l t&/kt dj D; ka tkrs gā \</p>		
		i Bu	<p>' kq) mPpkj.k o mfpr fojke fpguka dk iz kx djrs gq i <us dh {kerk dk fodkl A</p> <p>vfHku; kRed {kerk dk fodkl</p> <p>fo'ks' k.k&fo'ks' ; ' kCnka dks < i kuka</p>	<p>Nk=ka }kjk vu d j .k okpu djokukA fdl uš fdl l s dgk \</p> <p>mngj.k & ^tk vpdu blgkaus i gu j [kh gS og ejh gā**</p> <p>fn, x, okD; ka dks i <ej mudk vfHku; djds fn [kkvks &</p> <p>eg cukdj f'kdk; r djuk ?kMka i kuh i Mtk</p> <p>dgkuh i <ej , s' kCnka dks js [kkfidr djks tks fdl h ds ckjs ea dñ crkrs gka</p> <p>mngj.k & ekeryh i ks kkd</p>		
		ys[ku	<p>dgkuh ds emy Hkko dks l e>dj rFkk bl l s i ktr f'k{kk dks xg.k djus dh ; kx; rk dk fodkl djukA</p>	<p>iz uka ds mUkj fy [kokuk & ul h: ihu us l eL; k dš s l gy>kbZ \</p> <p>i Mka h ds ?kj l s fudydj teky l kgc us D; k fd; k \</p> <p>' kCnka dks vi us okD; ka ea iz kx djka egkoj ka ds fp= cukvks &</p>		<p>enn djds ml dk fn [kkok ugha fn [kkuk pkfg,</p>

		<p>orLuh</p> <p>I gys[k</p>	<p>dykRedrk dk fodkl izuka ds mUkj fy[k ikukA</p> <p>okD; fuekzk dj ikukA</p> <p>jpukRed vfHkO; fDr dk fodkl djukA</p> <p>' kCnka dks ' kq) : i ea fy[kus ds fy, i fjr djukA</p> <p>' kCn ; e dk KkuA</p> <p>mPpkj .k ij fo' ks' k /; ku nrs gq feyrh&tgyrh vkokt okys ' kCnka ea vlrj tku ikukA</p> <p>v{kjka dh cukOVA</p> <p>I qnj vksj Li" V v{kjka ea fy[kuk</p>	<p>bh dk pkn nh; k rys v/kjk fiz nkr @ fiz ikskkd fo" k; ij ikp okD; fy[kukA</p> <p>o. kka ea ek=k yxkdj ' kCn cukdj fy[kuk & I ----gc iM+----I h -----udys vkfnA fuEu feyrh&tgyrh vkokt okys ' kCnka dk Jqys[k & >Bk&tBk @ ?kMk&x<k I tk&l tk @ [kksy&[kksy</p> <p>fojke fpguka dk /; ku j [krs gq y?kq x ka k fy[kokukA</p>		
	<p>ul h; ihu dk fu'kkuk</p>	<p>I quk cksyuk</p>	<p>Hkk" kk Kku ea of)</p> <p>eukjat drk inku djukA</p>	<p>dgkuh I qdj okrkzyki djukA</p>	<p>vaxstH Hkk" kk dk : i karj .k</p>	<p>viuh dgh ckr dks dj fn [kkuk pkfg, A</p>

<p>fl rEcj</p>	<p>uko cukvks uko cukvks ½dfork½</p>	<p>I uk cksyuk</p> <p>i Bu</p> <p>ys[ku</p>	<p>dfork dk vkuln yuka</p> <p>dfork dks gko&Hkko ds I kFk cksyuka</p> <p>Hkko cks'k</p> <p>I kñ; Z cks'k</p> <p>dfork dks mfpr gko&Hkko rFkk ' kq mPpkj.k ds I kFk i <us dh {kerk dk fodkl</p> <p>rd okys ' kCnka dk Kku</p> <p>iz kxkRed ,oa 0; kogkfjd Kku dks c<kok nuk</p> <p>[ksy&[sy ea dke dj i kuk</p> <p>dfork Lej.k djuka</p> <p>vFkz xg.k dj fy[kus dh</p>	<p>cPpka dks tkx: d cukus ds fy, rFkk vkrfjd Kku tkuus grq izu i Nuk & uko fdl ij pyrhi gs\ ckfj'k vkus ij vki D;k cukdj [ksyrs gks\ dfork dk mfpr y; ,oa gko&Hkko ds I Loj okpu djuka</p> <p>dfo us pedhyk dkxt exk; k gs vks dks&dks I h phta pedhyh gksh gs\ dfork ea iz Dr jaxka ds vkrfj Dr vks dks&dks I sjæ gks gs\ dfork dk vudj.k okpu djuka dkxt dh vyx&vyx rjg dh uko cukuka cjl kr ij I qh dkbz dfork dk ;k ykd xir I ukuka dfork ea vk, rd kRed ' kCnka dks js[kkfr djuka</p> <p>I eng ea dfork dk I Loj okpu djuka</p>	<p>dyk o I kett; Kku I sl æf/kr</p>	<p>vkyl djuk cjh ckr gæ</p> <p>ikjLi fjd I g; kx</p>
----------------	--	---	---	--	---	--

			<p>i z ks kRed , oa 0; kogkfjd Kku dks c<kok nuk</p> <p>[ksy&[ksy ea dke dj i kuk</p> <p>dfork Lej.k djuka</p> <p>oruh vFkZ xg.k dj fy[kus dh {kerk dk fodkl A</p> <p>dke okys ' kCn igpku i kuk rFkk o.kkkyk ds fgl kc l s mlga Øe ds vud kj fy[k i kuka</p> <p>okD; fuekZk</p> <p>jpukRed vfHkO; fDr dk fodkl</p> <p>' kq) okD; fy[k i kuk</p> <p>Lej.k ' kfDr dk fodkl</p> <p>l qnj vkj l gh <x l s dfork ds i ka k fy[k</p>	<p>dfork ea vk, nrdkRed ' kCnka dks js[kkfdr djuka</p> <p>l eng ea dfork dk l Loj okpu djuka</p> <p>l kr l emta ds uke fy[kka fØ; k ds l kfk dj tkMoj ' kCn cukdj fy[kks & yiddj j[kdj vkfnA</p> <p>dfork ea l s i kp dke okys ' kCn <kdj fy[kks vkj mlga o.kkkyk ds Øe ds vud kj 1] 2] 3] 4] 5 ua ndj fy[kka</p> <p>^l pep* dk blreky djs gq okD; cukuka</p> <p>uko dk fp= cukdj ^uko* ds ckjs ea i kp okD; fy[kokuka</p> <p>dfork dh i fDr; k i yjh djks & f?kj&f?kj dj cny Nk; k gs</p> <p>----- re j l ----- HkS k ej} ----- vkvka</p>		
--	--	--	--	---	--	--

			i kukA			
			f}rh; bdkbz ijh{kk			
vDVicj	nku dk fgl kc %dgkuh½	I uk cksyuk	ed; fopkj crkuk /kS 7 wbd dgkuh I uus dh {kerk dk fodkl eukjatdrk inku djuk I ka Nfrd /kjkkj ds ifr fu" Bk Hkko dgkuh dk vU; ' kh" kbd crkuk vFkxg.k djus dh {kerk dk fodkl folr r foj.k tkuuk v/; ; u dh dqkyrk dk fodkl djuk ' kq) mPkkj.k o mfpr fojke fpguka ds vuq kj dgkuh i <+l dæA ' kCn HkMkj ea of) Hkk" kk dk fodkl	'nku* dk vFkz Li LVhdj.kA dgkuh dk vkn'kz okpu djrs gg egkojkj dfBu ' kCnka dh vkj /; ku vkN" V djukA chp&chp ea cPpkal s iz u %y?kij i Nuk & nsk ea , d ckj D; k i M+x; k \ D; k jktk us iztk dh enn dh \ viuh izkd k I udj jktk us I U; kl h dks D; k nus dk fu'p; fd; k \	xf.kr I s l æf/kr	nih ka dh t: jrka dks vo'; I e>uk pkfg, vkj ; Fkkl Hko I gk; rk djuh pkfg, A
		i Bu		dgkuh dk vU; ' kh" kbd crkukA vuqj.k okpu djukA uohu ' kCnka o egkojka dk vFkz Li" Vhdj.kA nkuohj d.kz dh tkudkj nuka fdl usfdl I s vkj dc dgk & ^tc jktHkMkj [kRe gks tk, xk rc [kq ea gh fnokfy; k gks tkApxkA** okD; ka ea iz kx djukA		
		ys[ku		iz u&mUkj fy[kokukA fojke ' kCn fy[kokukA ' kCn fy[kdj fo'ks" k.k cukuk & mnkgj.k & ' kCn fo'ks" k.k		

		<p>oruh</p> <p>I 'tukRedrk dk fodkl</p> <p>'kq oruh dk Kku</p> <p>'kq ' kCn pui kuk</p> <p>x k k J r s y [k ea fojke fpguka dk iz kx dj i kuk</p> <p>I r s y [k</p> <p>I t n j o Li " V v {k j k a ea f y [k i kuk</p>	<p>I U; kl I U; kl h nku nkuh</p> <p>ey ' kCn l s i n z l r ~ t k M e j ' kCn cukvks & m n k g j . k & l r - \$ d k j ¾ l R d k j j k t k @ I U; k l h d s c k j s e a i k p o k D ; f y [k o k u k A</p> <p>d f B u ' k C m k a d k J r s y [k A y ? k q x k a k d k J r s y [k d j k u k A l g h ' kCn p u d j e g k o j s c u k u k & e k j l k x j n e u k e h , d l s , d u k e h u k e e a n e / k u d k l k x j H k x o k u d h e k j</p> <p>d g k u h ¼ n k u d k f g l k c ½ e a l s , d x k a k f y [k o k u k A</p>			
	<p>d k s u \ ¼ d f o r k ½</p>	<p>I p u k c k s y u k</p>	<p>v u e k u y x k u k</p> <p>d f o r k d k s l e > u s d h ; k x ; r k d k f o d k l</p> <p>d f o r k d k i R ; k l e j . k</p>	<p>d f o r k d k m f p r y ; d s l k F k l L o j o k p u ¼ v k n ' k z o k p u ¼ A ' k C n k F k z L i " V h d j . k & j k s t j k r H k j t k x r k j g r k [k j [k j b / k j & m / k j g s / k k r k c P p k a m l d k u k e c r k v k s d k s u ' k j k j r ; g d j t k r k \</p>	<p>i ; k b j . k v / ; ; u</p>	<p>N k s / k t h o H k h c M k u p l k u d j l d r k g A</p>

		i Bu	Hkko cksk i fj.kke fudkyuk ' kCn HkMkj ea of)	dfork dk vuDj.k okpuA rfgkjs fgl kc l s buea l s dksu l k ucl ku cMk gS\ bl dfork ea fdl h ' kS-kfu; ka dh ckr dgh xbz gS \ rous dS s vuoku yxk; k\ ' kjkjh tho ?kj ea dgk&dgk x; k \ ¼i kB ds vk/kkj ij crkvkz		I keku; Kku ea of)
		ys[ku	vFk&g.k djds fy[kus dh {kerk dk fodkl vi us fopkja dks fy[k i kuk	dfork ea l s ' kCn ; ke N;Vokuk & ¼kj&Hkj @ [kj & [kj vkfn½ rFkk fy[kokukA pags dh ' kS-kuh l s rfgkjk D; k ucl ku gks tkrk gS\ dS s\ ^pug* ij i kp okD; fy[kokukA v'kq) dFkuka dks ' kq) djds fy[kks & pags vukt dks Qadr s gS fc [kj rs ugha		
		orLuh	' kq) orLuh dk Kku ' kq) okD; cuk i kuk	dfork ds nks i ka k l gys[k djokuk		
		l gys[k	l qnj o Li" V v{kjka ea fy[k i kuk			
uoaj	Loraark dh vkj	l quk cksyuk	0; fDrxr vfhk0; fDr dk fodkl vfrfjDr tkudkj h egkiq " kka ds thou l s	egkRek xk/kh dk fp= fn[kkdj cPpka ds iDZ Kku dks tkuuk vkj f'kf{kak }jkj foLr tkudkj h nukA dFkkoLrq dk vkn'kz okpu djrs gq cPpka l s iz u i Nuk &	bfrngl i ; kbj.k	nsk i e i kjLi fd l g; kx

			<p>ij .kk iklr djuk</p> <p>, frgkfl d phtka ds ifr tkudkjh iklr djuk rFkk ml ds ifr : fp mRilu djuk</p> <p>fujh{k.k {kerk dk fodkl</p> <p>' kCn HkMkj ea of)</p> <p>mfpr fojke fpguka dk iz sx djrs gg i <us dh {kerk dk fodkl A</p> <p>I kekl; Kku ea of) A</p> <p>nSk ds ifr iæ Hkkouk tkxr gkuka</p> <p>fopkjka dh vfhko; fDr dk fy[k i kus dh {kerk dk fodkl A</p> <p>i R; kLej .ka</p> <p>dYi uk ' kfDr dk fodkl A</p> <p>fo'ks" krk crkus okys</p>	<p>xk/khth dgk; jgrs Fks \</p> <p>[kkuk i dkus ds dke vkus okys foFHku I k/kuka ds fp= fn [kkuk & uke i Nuk rFkk muea iz sx vkus okys baku i NukA</p> <p>rEgkjs ?kj ea [kkukA rEgkjs ?kj ea [kkuk i dkus ds fy, buea l sfdl dk iz sx gkrk gs \</p> <p>Nk=ka }kj k ikB dk I Loj okpu djuk %vudj .k okpu/A</p> <p>ikB ea vk, uohu ' kCnka dk vFkZ Li " Vhdj .k djuka</p> <p>ftEenkjh dk vgl kl djukA [kknh] pj [kk] Lorark I R; kxg] ued vknksyu] nkmh ekpz dh tkudkjh nuka</p> <p>^egkRek xk/kh" ds fo" k; ea ikp okD; fy[kokukA</p> <p>Lorark fnol vksj x.kra= fnol ea D; k varj gs vksj nkuka dku I h frfFk dks euk, tkrs gs \</p> <p>tc xk/khth nkmh ; k=k I s ykS/s gkxj rc vkJe ea D; k gprk gksk \</p> <p>phtka dh fo'ks" krk crkus okys ' kCn fy[kokuk &</p>		
		i Bu				
		ys[ku				

		oruh	' kCn fy[k i kukA foyke ' kCn vFkxg.k dj fpru dk fodkl A	----- pk; -----Qny		
		I gys[k	' kq) oruh dk KkuA ' kq) mPpkj.k ij cy nuka	foyke ' kCn djukA ^dj* dk fofHku vFkx ea okD; iz kx djukA dfBu ' kCnka dk Jrgys[k djukA ' kCnka ea l gh txg ij && ; k && yxokukA mnkgj.k & /kq/k] Lor=] ek] i l n vkfnA		
			fojke fpguka dk iz kx djrs gq I qnj o Li" V v{kjka ea fy[kuk	uohu ' kCnka dk I gys[k djukA I qnj o Li" V ' kCnka ea , d x ka k fy[kokukA		
			v) bkr" kd i jh{k			
fni Ecj	Fkli jks/h Fkli nky	I quk cksyuk	/; kui n d I qus dh {kerk dk fodkl ekf[kd vfhk; fDr dk fodkl tkuojka dh cksy; k; fudky i kuk rd dk Kku gkuk ?kj ea [ksys tkus okys	ukVd dks dgkuh ds : i ea l qukA vkot dk etk nus okyk ' kCn i Nuka Nha dk cuokukA fofHku tkuojka dh cksy; k; fudyokuk& ' kj] cdjh] epkz i fDr; k; i jh djukA ts s & nky Hkr i dk, xs ----- I kFk; ka ds I kFk ?kj ea [ksys tkus okys [ksy i Nuka	nud thou , oa I keU; Kku	feytydj dke djuk I h[ka

		i Bu	[ksyka dh tkudkj h vfHku; dyk dk fodkl uohu ' kCnka dh tkudkj h gskuk I thork ,oa jkpdrk inku djuk 0; kogkfjd vksj iz kxkRed <æ I s tkMuk Hkk" kk Kku dk fodkl A	ukVd ds i k=ka ds uke i iNuka ukVd djokuka eFkuh] fcyksuk] ?kk/uk] eVBk] Nhdka Ldny ea i<us tkus I s igys rø D; k&D; k r\$ kjh djrs gks \ ukVd dk vlj; ' kh" kZd crkuka mRI kg] vfHku;] jæep ' kCnka dk vFKZ Li" Vdhidj.k djuk rFkk okD; iz kx djukA		
		ys[ku	I 'tukRed vfHko; fDr dk fodkl i R; kLej.k I Kk ' kCnka dh tkudkj h fyæ cnyks	ukVd I s I æi/kr dkbz fp= cukdj ml ds ckjs ea fy[kokuka fyæ cnyks & yMfd; kj ehBk] i ryk] djkj h I Kk ' kCn pudj vyx&vyx fy[kokuk& 0; fDrokpd] tkfrokpd] Hkkookpd iz ukkijA yMeKa us D; k dgrs gq nky cukus vksj vkx tykus dh pøks h Lohdkj dh \ dfBu ' kCnka dk J r y s [kA		
		orZuh	ys[ku {kerk dk fodkl ' kq) orZuh dk Kku gskuk I a Ørk{kj ka dk Kku gskuk	v/kj s ' kCn i j s d j k s &		

		ys[ku	<p>' kq) mPpkj.k ij /; ku nrs gq dfork iKB dj i kuk</p> <p>' kCn HkMkj o Hkk" kk Kku ea of) A</p> <p>vFk&g.k dj I e>us dh ; k&; rk dk fodkl</p> <p>dfork ea iz Dr egkojka dk vFkz tkuukA</p>	<p>vudj.k okpuA</p> <p>rdZ i<kus okyh fo k dks rdZ kL= dgrs gA crkvk& bu fo kvka dks i<kus okys ' kL= dks D; k dg&s &</p> <p>I ekt dk Kku djkus okys foKku dk Kku djkus okys jktuhr dk Kku djkus okys dfork ea l s l k k ' kCn puukA egkojka dk vFkz Li" Vhdj.k , oa okD; ka ea iz kx djukA dfork dh i Dr; k; ijh djukA dfork dk I Loj okpu jkukA</p>		
		orZuh	<p>dfork dk Lej.k djukA</p>			
		I ys[k	<p>' kq) ys[ku dk vH; kl</p> <p>Lo; a [kkstus vks& rkdZl <x l s ml dk l a kstu</p> <p>i R; kLej.k</p> <p>cgppu cukuk</p> <p>jpukRed vfhk0; fDr dk fodkl</p>	<p>iz uk&kj &</p> <p>i<Ddw D; k i<Fk Fkk vks& ml dh D; k vknr Fkh \</p> <p>i<Ddw ds rdZ dk mUkj rSyh us D; k fn; k \</p> <p>, dopu l scgppu cukvks & ckr] ?k&/h] c;n vkfnA</p> <p>fuEu egkojka dk iz kx djrs gq 'jkenhu fdl ku* ds ckjs ea Nks&k&l k vupNn fy [kkA dks&gw dk cSy] fnu&jkr , d djuk i l huk cgkuk] , Mh&pk&/h dk tkj yxkuk] Qnyk u l ekukA</p>		

			<p>' kCn fueZ k djuk</p> <p>' kCnka ds l i fe : i fy[k i kuk</p> <p>v{kjka dh l i kSyrk</p> <p>Li " V , oa l i n j fy[kuk</p>		
tuojh	l qhrk dh i fg; k dq hz	l quuk cksyuk	<p>Kku ea of)</p> <p>Hkk" kk; h dks kyka dk fodkl</p> <p>fujh{k.k ' kDr dk fodkl</p> <p>cPpka ea l kgl] mRl kg] fgEer tS s xq kka dk fodkl djuka</p> <p>i k=ka ds ifr ifrfØ; k tkuuka</p> <p>Hkk" kk Kku dh n<fk</p> <p>' kq) mPpkj.k vkj fojke</p>	<p>' kkjhfd : i l s fodyka cPpka ds ckjs ea ppkZ djuka</p> <p>mudh l eL; kvka vkj [kfc; ka l s voxr djuka</p> <p>i fg; k dq hz dh rjg cBdj pyus ds fy, vkj dks&dksu l h l okjh dke ea vkrh gs vkj ds s pyrth gs \</p> <p>i k= ifjp; vkj mudk gko&Hkko ds k gs \</p> <p>fdl us fdl l s vkj dc dgk \</p> <p>^ek; cktkj l s D; k&D; k yuk gs **</p> <p>^ge nkuka gh ckdh ykxka l s dQ</p> <p>vyx gs **</p>	<p>i ; kbj .k v/ ; ; u</p> <p>Lokoyacu vkRefo'ok l</p>

			<p>fpguka ds vud kj i <us dh ; kx; rk dk fodkl djuk</p> <p>Hkko Li " V djuk</p> <p>vupku yxkuk</p> <p>dYiuk ' kfDr dk fodkl</p> <p>vFkxg.k dj fprj djds fy[kus dh {kerk dk fodkl A</p> <p>egkojka dk vFkz I e>uka</p> <p>i R; kLej.k</p> <p>jpukRed vfhko; fDr dk fodkl A</p> <p>' ko) oruh dk Kku</p>	<p>diMs cnyuk] tirs iguuk vkfn ds fy, I qhrk us dbz rjhds <pk fudkyA os rjhds D; k gks I drs gā vksj dc dke ea yk, tkrs gā \</p> <p>ne I Med ij [kMs gkdj pkjka vksj /; ku I s vks&i hNs okys yksk cPpk I okfj; ka dks ns[kus ea 0; Lr gkA bl vkokxeu dks ns[kdj rfgkjs eu ea D; k fopkj vkrs gā \</p> <p>vi us' kCnka ea fy[kks & vfer us I qhrk dh enn djds ml s ndku ij p<k fn; k nksuka ea D; k&D; k ckra gā vksj vfer us ds s enn dh \</p> <p>egkojka dk okD; ka ea iz ksx djks & vksj[ka ea ped vk xbz Vdj &Vdj ns[kus yxs vthcksjhc</p> <p>I qhrk ds Lokfhkeku vksj I kgl dk vi us' kCnka ea o.kz djka iz ukkjA</p> <p>ndku ij p<us ea I qhrk dh enn fdl us dh \</p> <p>fuEu inka dks Øe I s fy[kdj I kfkD okD; cukvks & tkdj [kn I qhrk ys vpkj vkbz nkMh I kfk&I kfk Qjhmk muds ikl Hkh</p>		
		ys[ku				
		oruh				
		I gys[k				

			<p>' kq) okD; ¼ kFkZd okD; ½ dk Kku</p> <p>I tñj o Li" V v{kjka ea fy[kukA</p>	<p>dfBu ' kCnka dk Jyys[k dgkuh ea l s ,d i" B l gys[k djokukA</p>		
	gngn	I puuk cksyuk	<p>dgkuh I udj : fp vksj vkuhn dh vutñir gkukA</p> <p>Kku ea of) gkukA</p> <p>^gngn* i {kh ds ckjs ea tkudkjh gkukA</p> <p>vll; i f{k; ka ds uke crkukA</p> <p>I kp&fopkj dj fu" d" k' fudkyukA</p> <p>' kq) mPpkj.k I fgr i <us dh {kerk dk fodkl A</p> <p>dFku dh l R; rk tkuuk</p> <p>vFk&g.k dj fprj dj i kuk</p> <p>vñhku; {kerk dk fodkl</p>	<p>dgkuh I udj cPpka l s y?kq izu i ñuk&</p> <p>gngn ds eif[k; k us ckn' kkg l s D; k ojnku ekxk \</p> <p>crkvks buds fl j ij dyxh gkerh gS ; k ugha & ekxk dks y] dcrj] cycyA</p> <p>gngn vksj fx) ds vfrfjDr vll; i f{k; ka ds uke crkvkaA</p> <p>rñga gngn ds l jnkj dh rjg vi uh d {kk dk ekñuhVj puuk gA puuko ds fy, fdu&fdu ckrka ij fopkj djksx \</p> <p>vudj.k okpuA</p> <p>I gh dFku ij ? vksj xyr dFku ij × dk fpgu yxkvks & gngn uked i {kh ns[kus ea l ñj ugha yxrkA</p> <p>gngn dks ikyrs ugha cuk; k tk l drkA</p>	<p>I kekl; Kku o vkl ikl ¼i ; kbj.k v/; ; u½</p>	<p>vki l h ey& tky vksj enn dh Hkkouk</p>

		ys[ku				
		orZh				
		I ysq				
			rri; bdkbz i jh{kk			

Qojh	edlr gh edlr	I uk cksyuk	<p>dgkuh I us dh {kerk dk fodkl A</p> <p>fgnh vks xqtjkrh ds vykok vl; Hkk" kvka ea iz Dr gkus okys vknjlpd ' kCnka dh tkudkjh gkukA</p> <p>vupku yxkuk dYiuk ' kDr dk fodkl</p> <p>ekS[kd vfHkO; fDr dk fodkl</p> <p>gLrdkS ky ea izh.krk vkRefo'okl tkxr gkuk</p> <p>Kkufnz ka vks defnz ka dk iz ks I thork , oa jkprk</p> <p>0; kogkfjd vks iz ks kRed <x l s t k M uk</p> <p>: fp vks vkum l s i <us dh {kerk dk fodkl</p> <p>voykdu dh {kerk dk</p>	<p>dgkuh dks gko&Hkko ds l kFk l ukukA d{kk ea vyx&vyx Hkk" kvka ds cPpka l s vknjlpd ' kCn i iNuk vks cyokukA</p> <p>rfgkjs firktth xktj [kjhdj yk, gA rfgkj eFeh mul s D; k&D; k cuk l drh gs \</p> <p>eMh ea 0; ki kfj; ka dh Aph vkokta xrt jgh Fkha ; s vkokta vks ds h gk l drh Fkha \ Aph&Aph ds vk/kkj ij gh nks ' kCnka ea crkvka Hkh [k k k b z dh dat h vks muds l kp&fopkj dks viuh Hkk" kk ea crkvka</p> <p>tyrjæ cukvka uxkMk cukukA /kxs dk ctk cukuk dfork ^vk/kh dk mfpr y; , oa gko&Hkko ds l kFk l Loj okpu ndkRed ' kCnka dks js [k k f dr djuk dfork ea iz Dr foHku /ofu; ka dks cyokuk</p> <p>dgkuh i <okukA xqtjkr jkT; ekufp= ea fn [kkuk rFkk ml dh ykd ' kSyh l s voxr djukA</p> <p>dgkuh dh ?kVukvka dks Øe ea</p>	<p>Hkkksy vkl ikl okrkj .k</p> <p>dk</p>	<p>dat h er djka t: jr ds vud kj [kpZ djka</p>
------	--------------	----------------	---	--	--	--

			<p>i<us dh {kerk dk fodkl</p> <p>voykdu dh {kerk dk fodkl</p> <p>?kVukØe l e>uk</p> <p>dFku dh l R; rk tkpuk rFkk fu" d" k fudky ikuk</p> <p>egkojka dk Hkko Li" Vhdj.k dh tkudkj</p> <p>fujh{k.k {kerk dk fodkl</p> <p>jpukRed vfHk; fDr dk fodkl A</p> <p>okD; kāk ds fy, ,d ' kCn fy[k ikukA</p> <p>i R; kLej.k</p>	<p>dgkuh i<økukA</p> <p>xqtjkr jkT; ekufp= ea fn[kkuk rFkk ml dh ykd ' kSyh l s voxr djukA</p> <p>dgkuh dh ?kVukvka dks Øe ea fy[kukA</p> <p>i R; d izu ds nks&nks mÜkj ndj l gh mÜkj ds vkxs? fpgu yxokukA</p> <p>mnkgj.k & ij , d Nk/h l h l eL; k FkA</p> <p>¼1½ ?kj ea l kr ukfj; y j [ks FkA</p> <p>½2½ ?kj ea , d Hkh ukfj; y ugha FkA ? vkfnA</p> <p>uohu ' kCnka ds vfKz crkuk rFkk muds ' k) mPpkj.k ij tkj nsk</p> <p>dgkuh ea iz Ør egkojka l s ifjpr djkdj mudk vfKz Li" Vhdj.k djukA</p> <p>xqtjkr dh ykd dFkk ds fp=ka dh fo'ks' krk, i crkukA</p> <p>l dsrka ¼: i js[kk½ ds vk/kkj ij dgkuh fy[kokuk & vke [kkus dh bPNk ----- cktkj ----- egæ s feyuk ----- eMh tkuk ----- cxhps ea igpuk ----- ----- Qnyk u l ekukA</p> <p>cnjxkg ml LFkku dks dgrs gā tgk; ikuh ds tgkt : drs gā buds : dus ds LFkku dks D; k dgæ s \</p>		
		ys[ku				
		orUh				

		<p>I gys[k</p> <p>voykdu dh {kerk dk fodkl</p> <p>?kVukØe l e>uk</p> <p>dFku dh l R; rk tkpuk rFkk fu" d" kZ fudky ikuk</p> <p>egkojka dk Hkko Li" Vhdj.k dh tkudkjh</p> <p>fujh{k.k {kerk dk fodkl</p> <p>jpukRed vfHkO; fDr dk fodkl A</p> <p>okD; kAk ds fy, ,d ' kCn fy[k ikukA</p> <p>i R; kLej.k</p>	<p>dgkuh i <ØkukA</p> <p>xqtjkr jkT; ekufp= ea fn[kkuk rFkk ml dh ykd ' kSyh l s voxr djukukA</p> <p>dgkuh dh ?kVukvka dks Øe ea fy[kukA</p> <p>i R; d izu ds nks&nks mÜkj ndj l gh mÜkj ds vkxs? fpgu yxokukA</p> <p>mnkgj.k & ij , d Nk/h l h l eL; k FkA</p> <p>¼1½ ?kj ea l kr ukfj; y j [ks FkA</p> <p>¼2½ ?kj ea , d Hkh ukfj; y ugha FkA ? vkfnA</p> <p>uohu ' kCnka ds vFkZ crkuk rFkk muds ' kD) mPpkj.k ij tkj nsuk</p> <p>dgkuh ea iz Ør egkojka l s ifjfr djkdj mudk vFkZ Li" Vhdj.k djukA</p> <p>xqtjkr dh ykd dFkk ds fp=ka dh fo'ks' krk, i crkukA</p> <p>l dsrka ¼: i js[kk½ ds vk/kkj ij dgkuh fy[kokuk & vke [kkus dh bPNk ----- cktkj ----- egaxs feyuk ----- eM/h tkuk ----- cxhps ea igpuk ----- ----- Qnyk u l ekukA</p> <p>cnjxkg ml LFkku dks dgrs gA tgk; ikuh ds tgkt : drs gA buds : dus ds LFkku dks D; k dgaxs \</p>		
--	--	---	--	--	--

			' kCnka ds ' kq) : i dk Kku gkuk I gh ' kCn fy[k ikuk rFkk I gh orZhi dk Kku gkuk v{kjka dh cukov I qnj o Li " V fy[kokukA			
ekpl			i qj kofUk okf" kd ij h{kk			i qj kofUk dk; A